

ANTUN AUGUSTINČIĆ
MEDALJE
PLAKETE
CRTEŽI

SALON GALERIJE ANTUNA AUGUSTINČIĆA • 4. V. – 4. VII. 2007.

Nakladnik
MINISTARSTVO KULTURE RH
MUZEJI HRVATSKOG ZAGORJA
GALERIJA ANTUNA AUGUSTINČIĆA

Za nakladnika
GORANKA HORJAN

Urednik
BOŽIDAR PEJKOVIĆ

Autor izložbe i likovnog postava
DAVORIN VUJČIĆ

Tekst i fotografije
DAVORIN VUJČIĆ izuzev kat. br.:
9–14, 16, 17 ALEKSANDAR KORKA;
15 VLADIMIR VUKADINOVIC
27 ZORAN ALAJBEG

Oblikovanje
BOŽIDAR PEJKOVIĆ

Lektura i korektura
SILVA TOMANIĆ KIŠ

Grafička priprema
ARTRESOR NAKLADA, ZAGREB

Tisak
KRATIS, SV. NEDELJA

Naklada
400

ISBN 978-953-265-012-9

Medalje, plakete, crteži Antuna Augustinčića

Izložba je potaknuta činjenicom postojanja tog, još uvijek nedovoljno poznatog segmenta njegova stvaralaštva. Uz kiparska djela, Augustinčić je izveo niz medalja, plaketa i crteža; velik broj njih je izlagano, publificirano i zbrinuto, no postoje i djela koja se pojavljuju u izvještajima sa izložbi, ali im se kasnije gubi trag; neka su pak, spominjana u stručnoj literaturi ili obrađena u publikacijama namijenjenima uskom krugu poznavatelja, ali nisu izlagana; neka su dosad bila potpuno nepoznata. Svi ti radovi, nastali u sjeni njegovih kiparskih ostvarenja, ovom su izložbom objedinjeni i predstavljeni javnosti.

Istraživanje koje je pratilo ovu izložbu, uključilo je prethodne uvide i poznate rade, ali i omogućilo pronalazak nepoznatih majstorovih djela i podataka o njima. Na izložbi je predstavljeno ukupno 40 radova nastalih u periodu od 1915. do 1970-ih godina: 20 medalja, plaketa, ordena i znački s njihovim varijantama u dimenzijama i materijalu, te 11 crteža i skica. Dio izložene građe čuva se u fundusu Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu, a dio je posuđen iz privatnih zbirki i muzejskih institucija.

S obzirom na srazmjerne skromnu količinu, gotovo raritetnost građe, kriterij za odabir bio je prilično jednostavan: prikupiti, izložiti i publicirati sva dostupna djela, bez obzira na njihove kvalitativne oscilacije. Uistinu, pokoja medalja, orden ili značka – usprkos svojoj funkcionalnoj ograničenosti – svjedoči o sjajnom kiparskom instinktu koji je i u malom formatu umio biti monumentalan, dok neke dokazuju tek rutinersko implementiranje davno usvojenih obrazaca. Također, dosezi u crtežu variraju od dječačkih pokušaja ugljenom i uljem do zrelih studija; od majstorskog krokija i socijalno angažirane karikature do usputnih crtaria. No, ova izložba ne smjera pokazati likovne vrhunce: čini se smislenijim otkriti dokumentarnu vrijednost ovih radova, njihovu ilustrativnu moć i mogućnost da budu autentični podsjetnik na godine Augustinčićeva djetinjstva, umjetničkog formiranja i zrelosti, na razdoblje prepletanja likovnosti i ideologije na ovim prostorima. Stoga, djela na

ovoju izložbi – koliko god sporadično nastala, ili možda upravo zbog toga – rječito govore i o Augustinčiću kao umjetniku, ali i o prostorno-vremenskom kontekstu u kojemu je djelovao.

Istraživanjem, prikupljanjem i obradom sve dostupne građe, njenim predstavljanjem na izložbi u Salonu Galerije Antuna Augustinčića u Klanjcu i publiciranjem u popratnom katalogu, nadamo se dvostrukom doprinosu: s jedne strane, javnost se upoznaje s dosad malo poznatim Augustinčićevim radovima, a s druge strane, rezultati istraživanja predstavljaju korak bliže izradi cijelovitog kataloga djela Antuna Augustinčića.

Medalje i plakete

Prvi Augustinčićevi kiparski radovi potječu iz vremena prije njegova upisa na zagrebačku Višu školu za umjetnost i umjetni obrt i posljedica su rano iskazane sklonosti i talenta za plastičko izražavanje. Slavko Batušić u svojim *Susretima s Tončekom*,¹ potvrđuje kako je Augustinčić već u prvom razredu gimnazije pokazivao izuzetan smisao za crtež, modeliranje u glini i drvorezbarstvo. U tom razdoblju Augustinčić izvodi dva portreta u reljefu, od kojih je **Portret Zlate Broz** (kat. br. 1) iz 1917. godine prvi sigurno datirani rad odliven u bronci.² Taj vrlo zreli rad, meke i melodiozne obrisne linije, razlikuje se od nesigniranog portreta majke **Katarine Augustinčić** (kat. br. 2), čija grublja modelacija sugerira čak i raniju dataciju.³

¹ Batušić, Slavko: *Susreti s Tončekom*. Književne novine, Beograd, god. III., br. 18., 1. 5. 1950. str. 3–4.

² Zlata Broz bila je podrijetlom iz Klanjca; prisnu vezu s tom obitelji Augustinčić je potvrdio i kasnijim portretiranjem Zlatine kćerke, Nade Spiller, majke Emine Kurtagić.

³ Iako je u katalogu izložbe *Antun Augustinčić – Sitna plastika* (Klanjec 1983), *Portret Katarine Augustinčić* datiran oko 1926. godine, smatram da se radilo više o pretpostavci nego utemeljenoj dataciji. Obliskovne karakteristike ove plakete ipak se bitno razlikuju od kasnijih, pa sam sklon ovaj rad smjestiti u vrijeme prije početka Augustinčićeva studija. U tekstu *Medaljistika Antuna Augustinčića* (Analji Galerije... br. 15, Klanjec, 2001., str. 54), Vesna Mažuran Subotić također tu plaketu datira u 1917. godinu.

Portret je tema koju je Augustinčić produbljivao i u vrijeme svog zagrebačkog kiparskog studija kod Rudolfa Valdeca i Roberta Frangeša Mihanovića, a često je novostečenu vještinu primjenjivao za boravaka u Klanjcu. Primjerice, meko modeliran i realističan *Portret Gejze Novaka* (kat. br. 3), potječe iz 1920. godine; ova plaketa dosad nije bila izlagana, a Galerija ju je dobila na poklon od Zrnke Novak, kćeri inženjera Novaka s kojim je Augustinčić priateljevao i koji je stanovao tik uz Augustinčićevu rodnu kuću u Klanjcu.⁴ Sljedeći rad (također dosad neizlagan), dugo je godina bio potpuno nepoznat; dapače, takav bi i ostao da nije bilo istraživanja o – povijesti klanječkog planinarstva. Istraživanje Marijana Pleška iznjedrilo je podatak kako je Augustinčić, povodom planinarske obljetnice, izveo svoju prvu značku. Riječ je o spomen-znački *50. obljetnica Hrvatskog planinarskog društva* (kat. br. 4) iz 1924. godine.⁵ Na okomici značke ukošene prema vrhu, prikaz je stojeće figure planinara u energičnom raskoraku, desne noge podigнуте na kameni izbočenje. Glava je snažno zakrenuta uljevo prema ruci kojom drži dugačak planinarski štap, dok se desnom oslanja na podignuto koljeno. Pokrenutom kompozicijom, čvrstom modelacijom i izražajnom muskulaturom, Augustinčić je u toj minijaturi dokazao sposobnost monumentalnog prikaza u malom formatu, ali i paradigmatski nagovijestio ekspresivnu putanju svoga kiparskog razvoja.

Ova značka predstavlja cezuru između spomenutih prvih plaketa i portreta supruge Nade i kćeri Rose, koje je izveo neposredno po povratku iz Pariza u domovinu. *Portret Nade Augustinčić* (kat. br. 6) i *Portret*

⁴ Podaci su dobiveni ljubaznošću Zrnke Novak, koja posjeduje i jedini brončani primjerak ove plakete.

⁵ Marijan Pleško prvi je upozorio na tu značku u: *Hrvatsko planinarsko društvo »Cesargrad« Klanjec*. Hrvatsko zagorje, god XI., br. 1–2, Krapina, 2005., str.148., donoseći reprodukciju u tekstu i pozivajući se na knjigu *Hrvatsko planinarstvo* (Planinarski savez Hrvatske, 1974.). Značku je pronašao u Samoborskom muzeju zahvaljujući kustosici Ivan-ki Brekalo, koja je pak, tu značku locirala i u privatnom vlasništvu u Zagrebu. Daljnja istraživanja autora izložbe dovela su do još jednog zanimljivog podatka o mjestu nastanka ove značke: nečakinja Antuna Augustinčića, Katarina Milčić, ispričala je kako je prilikom obiteljske šetnje uz Cesargrad, Augustinčić zastao uz jednu kamenu izbočinu zvanu *Pesji skok*, uz primjedbu da je upravo tu zamislio lik planinara s obljetničke značke.

Rose Augustinčić (kat. br. 5) svojevrstan su recidiv intimnog portreta; dok u portretu supruge još dominira secesijska valovita linija u plitkom reljefu, na portretu kćeri postoje detalji izraženijeg plasticiteta.

Dovršenjem tih portreta počinje Augustinčićeva apstinencija od intimističkog prikaza; u sljedećih deset godina nije poznata nijedna njegova medalja ili plaketa. Kao da mu je dimenzija plakete postala tematski i tehnički pretjesna: njegovo uključivanje u djelovanje grupe »Zemlja« (od 1929. do 1933. godine) te izvedba spomeničke plastike, svjedoče o pomaku njegovih interesa prema socijalnom angažmanu i sklonosti velikim dimenzijama.

Upravo se spomenik pojavljuje kao motivski predložak plakete **Spomenik u Nišu** (kat. br. 7) iz 1937. godine, koju je Augustinčić izveo neposredno nakon dovršetka svog *Spomenika palim Nišljima*. Sa spomenika je izravno preuzeo motiv *Glasnika pobjede* – konjanika Stevana Sinđelića sa zastavom te godinu 1877., kada se pojavila prva ideja o spomeničkom obilježavanju šezdesetgodišnjice oslobođenja Niša od Turaka. Ova jednostrana plaketa s gotički lomljenim lukom na tjemu, pokazuje odlike već prepoznatljivoga Augustinčićeva kiparstva, u kojem masa, a ne linija, gradi kompoziciju i predstavlja »najljepši primjer reduciranja spomeničke plastike u minijaturni format plakete«.⁶ Monumentalnost u malom formatu vidljiva je također i u spomen-medalji **Benko Horvat** (kat. br. 8 i 8a), koju je Hrvatsko numizmatičko društvo izdalo 1938. godine prilikom 50-godišnjice rada i 65-godišnjice rođenja svoga predsjednika, numizmatičara Benka Horvata. U svim pregledima hrvatskog medaljarstva, to je djelo aklamativno priznato ne samo kao najbolja Augustinčićeva medalja, nego i kao remek-djelo hrvatskog medaljarstva. Doista, neuobičajena ali efektna debljina te medalje, njena uravnoteženost (mase i preciznosti u izradi te strogoga kompozicijskog okvira i ekspresivnog portreta Benka Horvata na aversu), zaslužuju spomenute hvalospjeve. Zanimljivo je napomenuti kako je prikaz na reversu Augustinčićeva interpretacija tetradrahme grada Damastiona s glavom boga Apolona, novca koji je Horvat temeljito proučio. No, izvorno

⁶ Zlamalik, Vinko: *Memorijal Ive Kerdića*. Osijek – Zagreb, 1980., str. 14.

je damastionska tetradrahma grublje izrade, a Apolon bez pramenova kose na zatiljku; može se zaključiti kako je Augustinčić ublažio njenu grubost i »feminizirao« lik Apolona.⁷

Spomen-medalja Benka Horvata posljednja je poznata medalja koju je Augustinčić izveo prije Drugog svjetskog rata. Godine 1943. odlazi u partizane i sve njegove kasnije medalje i plakete bit će isključivo u funkciji ispunjavanja ideoloških potreba novostvorene jugoslavenske zajednice. Međutim, postoji jedan rad koji likovno povezuje prije-ratno i poslijeratno razdoblje: plaketa ***Maršal Tito*** (kat. br. 9), koju je Augustinčić izveo 1943. godine u Jajcu, tematizira portret na intimnoj razini, likovnim rječnikom koji je bliži Benku Horvatu nego kasnijoj produkciji herojskih medalja i ordena. Dolores Ivanuša, u studiji posvećenoj prvim Augustinčićevim portretima Josipa Broza čuvanima u Muzeju revolucije naroda Hrvatske,⁸ ovaj portret ocjenjuje kao »...do sada najbolji portret Josipa Broza Tita«, koji se »...svojom realističkom modelacijom, čvrstoćom masa i finim prijelazima doima monumentalno.« Taj mali gipsani reljef prvi je i najstariji primjerak Titovog portreta, koji je služio kao predložak za **tri kasnije varijante** (kat. br. 9.a, 9.b i 9.c), od kojih je dvije (u gipsu i oniks) prilagodio i izveo Grga Antunac. U spomenutoj studiji D. Ivanuša opisuje zanimljivu sudbinu tog portreta i naglašava kako je Augustinčićev reljef maršala Tita jedino njegovo sačuvano ratno djelo i jedina uopće sačuvana skulptura nastala u NOB na tlu Jugoslavije.

Već u proljeće 1944. godine vojna misija NOV-a avionom odlazi u Moskvu, a u sklopu vojne misije Augustinčić sa sobom nosi idejne skice beogradskog slikara Đordja Andrejevića Kuna i svoje gipsane modele za izradu budućih odlikovanja nove države. Boris Prister, koji je u katalogu *Odlikanja zbirke dr. Veljka Malinara*⁹, detaljno i iscrpno obradio spomenuta odlikovanja i njihov nastanak, navodi kako je Augustinčić

⁷ Za ove dragocjene uvide srdačno zahvaljujem Ivanu Mirniku.

⁸ Ivanuša, Dolores: *Augustinčićev ratni Tito u Muzeju revolucije*. Analji Galerije Antuna Augustinčića, god. VI., br. 6, Klanjec, 1986., str. 3–14.

⁹ Prister, Boris: *Odlikanja zbirke dr. Veljka Malinara, III. dio*. Hrvatski povijesni muzej, Zagreb 2000.

»... u Moskvi zajedno s tamošnjim graverima radio na dovršenju partizanskih odlikovanja. Alati za kovanje ... bili su spremni tek 25. lipnja 1944., kada je u Moskovskoj kovnici novca otpočela njihova proizvodnja. ... Prva pošiljka odlikovanja za Jugoslaviju poslana je avionom 8. rujna 1944.« Među tim odlikovanjima definiranim u Moskvi, na ovoj su izložbi predstavljeni *Partizanska spomenica 1941.* (kat. br. 10), *Orden* (kat. br. 11) i *Medalja za hrabrost* (kat. br. 12), *Orden partizanske zvijezde* (kat. br. 13) te *Orden narodnog oslobođenja* (kat. br. 14).¹⁰ Ta su »moskovska« odlikovanja poslije rata doživljavala oblikovne izmjeđene, a na nekim preoblikovanjima sudjelovao je i Augustinčić: to se prvenstveno odnosi na drugi oblik *Partizanske spomenice 1941.* (kat. br. 10.a), čiji je izmijenjeni oblik u potpunosti Augustinčićev rad. Također, Augustinčić je potpuni autor nekih od znamenja i odlikovanja koja su bila definirana i proizvedena u Jugoslaviji. Primjeri su značka *Prvi kongres J. N. O. F. J.* (kat. br. 15), (Jedinstveni narodnooslobodilački front Jugoslavije) iz 1945. godine”, koju donosimo u reprodukciji, te *Orden rada* (kat. br. 16) i *Medalja rada* (kat. br. 17). *Orden i medalja rada* osnovani su *Zakonom o uvodenju Ordena rada*, 1. svibnja 1945. g.¹¹; s vremenom su dopunjavani *crvenom zastavom* te srebrnim i zlatnim vijencem. Njihova proizvodnja povjerena je Zavodu za izradu novčanica, a kasnije ZINKOVNICI u Beogradu te zagrebačkom IKOM-u.

U poslijeratnoj Jugoslaviji ukupno je ustanovljeno 41 odlikovanje, a sam Augustinčić jednom je prilikom priznao kako ni sâm ne zna točan broj odlikovanja i varijanti koje je oblikovao.¹² No, činjenica je da je »stvorio karakteristične figurativne i kompozicijske prototipove za

¹⁰ Uz ovdje spomenuta i izložena odlikovanja, Đorđe Andrejević Kun i Antun Augustinčić autori su i prvog oblika (prve varijante) *Ordena narodnog heroja*, izrađenog u Moskvi. Nama je, međutim, bio dostupan samo drugi oblik, koji je poslije rata izradio Franco Meneghelli Dinčić (proizvodnja: IKOM) te stoga nije uvršten u izložbu. Nije uvršten ni *Orden bratstva i jedinstva*, gdje se Kunovo i Augustinčićev autorstvo tek prepostavlja.

¹¹ »Dodatajivao se pojedincima, grupama radnika i poduzećima, kao državno priznanje za pokazani radni heroizam, za naučne i tehničke pronalaske, kao i za naročito pokazane osobne ili grupne uspjehe u stvaralačkom radu na obnovi nove države.« (Prister, Boris: *Odlikovanja...*, str. 165.)

¹² Martinović, Đorđe: *Za maršalski znak milion dolara*. Svet, Beograd, 22. 1. 1967.

oblikovanje sadržaja iz narodnooslobodilačkog rata i poslijeratne obnove.¹³ Štoviše, Augustinčić je – uz Đorđa Andrejevića Kuna – autor državnoga grba poslijeratne Jugoslavije. Prve idejne skice razradili su u tadašnjem Domu kulture u Jajcu, kao dekoraciju Drugom zasjedanju AVNOJ-a, u studenom 1943. godine, kada je pet buktinja ustanovljeno kao osnovni element grba. Prvi grb izveden je u drvorezu, a na oslobođena područja distribuirani su njegovi crno-bijeli otisci.¹⁴ Upravo *Grb Jugoslavije* čini jezgru Augustinčićevog *Maršalskog znaka* (kat. br. 18, 18.a), zacijelo najopsežnijeg i najraskošnijeg likovnog zahvata koji je izveo na polju poslijeratnih znamenja. Vinko Zlamalik ističe: »Posebnom atraktivnošću odlikuje se *Maršalski znak*, na čijem je ... kružnom polju, u dva kompozicijska niza, reljefno prikazana ... cijelovita slika borbe, napora i stradanja ratnika ... kao i trenutak trijumfalne pobjede. U minijaturnom formatu oblikovani su mnogi likovi sudionika NOB-a, njihovo lako i teško naoružanje, zastave, trofeji i životinjski likovi. Te zbijene povorce kreću se maestoznim ritmom...«.¹⁵ Dodali bismo kako se *Maršalski znak*, uz navedene odlike, također ističe i ponavljanjem obrazaca (višestruko adiranje jednog motiva), pa i recikliranjem već primijenjenih figura (partizan sa zastavom). Taj princip recikliranja vlastitih rješenja, Augustinčić je obilno koristio i u poslijeratnoj spomeničkoj plastici, zaključno sa stubičkim spomenikom iz 1973. godine. No, herojska patetika tada je bila mjerena drukčijim mjernim instrumentima.

Augustinčić je osobito bio privučen likom Josipa Broza Tita, koga je portretirao u više navrata. Ti su portreti bili višestruko varirani i korišteni za razne namjene; naročito je *Spomenik Titu*, postavljen 1948. godine u Kumrovcu, bio u cijelosti ili djelomice reproduciran. Primjer jedne takve aplikacije je plaketa *Maršal Tito* (kat. br. 19) iz 1968. godine, gdje je prepoznatljivi Titov profil s kumrovečkog spomenika iskorišten kao model za avers dvaju dukata. Prvi je dukat izdan povodom

¹³ Zlamalik, Vinko: *Memorijal Ive Kerdića*. Osijek – Zagreb, 1980., str. 16.

¹⁴ Lalić, V.: *Kako je stvoren grb Jugoslavije*. Sremske novine, Sremska Mitrovica, 24. 11. 1978.

¹⁵ Zlamalik, Vinko: *Memorijal Ive Kerdića*. Osijek – Zagreb, 1980., str. 16.

25-godišnjice Drugog zasjedanja AVNOJ-a, a revers s *Alegorijom Jajca* izradio je Stanko Jančić. Bio je to prvi dukat emitiran u Jugoslaviji. Drugi dukat izdao je Savezni odbor SUBNOR-a 1975. godine, kao jubilarni zlatnik povodom 30-godišnjice oslobođenja Jugoslavije i pobjede nad fašizmom. Na reversu tog drugog dukata, Dušan Džamonja oblikovao je maketu *Spomenika pobjede*.¹⁶

Princip ponovnog korištenja već izvedenih radova, vidljiv je i na medalji *8. svibnja / Dan oslobođenja Zagreba* (kat. br. 20), izdanoj 1970. godine povodom 35-godišnjice oslobođenja Zagreba. Na aversu je lik *borca sa zastavom* (kat. br. 21), preuzet izravno sa skice za spomenik *Partizan sa zastavom*, koju je Augustinčić izveo još 1957. godine. Na reversu, koji je obrubljen natpisom *Socijalizam gradimo za čovjeka* (kat. br. 23), apliciran je reljef s *Plakete za Nikolu Teslu* (kat. br. 23), koja je po svoj prilici prethodila medalji.

Crteži

Augustinčić je sam za sebe govorio kako je od malih nogu bio »... vrlo dobar crtač. Stalno sam nešto crtao i korigirao crteže svojih prijatelja.«¹⁷ Doista, sjećanja Slavka Batušića, njegovoga školskog kolege iz prvog A razreda Druge zagrebačke realne gimnazije, ilustriraju kako je Augustinčićev crtački talent bio ubrzo prepoznat: »... utvrdila se bjelodana činjenica da je prvi i najbolji crtač između sviju nas ... bio Tonček Zagorec. ... Dakako da je odmah počelo opće izrabljivanje te njegove sposobnosti. Po risaonici stali su putovati prazni blokovi ili loše započeti crteži u smjeru Tončeka, a on je u par minuta... dovršavao crteže... vještina koja je zadivljavala. ... Ugled Tončeka, po našem uvjerenju, svakako budućeg Bukovca, Medovića ili Crnčića, porastao je u našem

¹⁶ Likovno rješenje zlatnika povjeren je kiparu Zoranu Prvanoviću; izradu je finansirala Narodna banka Jugoslavije, a izvela Tvornica za preradu plemenitih metala Bor iz Majdanpeka. (N. N.: *Jubilarni zlatnik. Oslobođenje*, Sarajevo, 7. 5. 1975.)

¹⁷ Batušić, Slavko: *Susreti s Tončekom*. Književne novine, Beograd, god. III., br. 18., 1. 5. 1950. str. 3–4.

razredu... Dovršivši brzo propisani zadatak u obliku lista ili leptira, on je započeo na svom bloku raditi slikarsku kompoziciju posve mimo naučne osnove... Tonček je na svom bloku... za vrijeme jednog sata prostoručnog slikanja ostvario svoju viziju balkanskog rata. Pouzdano sam i zorno zapamlio da je taj njegov akvarel predstavljao nekakav brdoviti pejzaž na kojem su se u vatri i borbi sudarili crveni Turci, smeđi Srbi i zeleni Bugari...«.¹⁸

Najranije Augustinčićeve crteže, upravo iz tog vremena, sačuvala je Katarina Milčić. Riječ je o radovima olovkom (*Dama koja čita*, 1915.) (kat. br. 24) i uljem (*Krištof u podrumu*, 1918.) (kat. br. 25) izvedenima, doduše, više htijenjem nego umješnošću, no s izraženim smislom za detalj. Dok je *Dama koja čita* vjerojatno inspirirana nekom slikom (ili

možda reprodukcijom), *Krištof u podrumu* je Augustinčićeva interpretacija stvarnosti koja ga je okruživala. Katarina Milčić sjeća se Augustinčićevih opaski o dotičnom Krištalu koji je, kao fratar u obližnjem klanječkom franjevačkom samostanu, često navraćao

u samostanski vinski podrum. Augustinčić ga je ovjekovječio, imajući pritom i stihove za tu scenu: *Pri sveči / vu kmičnoj noći / Krištof u podrumu / vino toči.*

Za razliku od ta dva mladenačka rada, *Muški akt* (kat. br. 26), nastao tek nekoliko godina kasnije, izuzetno je zreo i studiozno izведен crtež. Sigurna impostacija tijela u laganom kontrapostu i voluminoznost, majstorski građena sjenom na muskulaturi, podsjećaju gotovo na renesansni rad. *Muški akt* je možda i najbolji Augustinčićev crtež, izdvoden temom i pristupom između svih ostalih: to je rijedak primjer kada Augustinčić crtežu pristupa kao samodostatnom cilju, a ne kao etapi u

¹⁸ Ibid.

postupku stvaranja skulpture ili pak, kao sredstvu za socijalni komentar. Ova čista opservacija ljudskog tijela bliskija je njegovoj skulpturi nego njegovom crtačkom opusu.

Boravak u Parizu od 1924. do 1926. godine zasigurno mijenja njegove poglede na likovnost; vrlo brzo nakon *Muškog akta* u Augustinčićevim crtežima dolazi do promjene koja se očituje u težnji ka stilizaciji i pokušaju da se uhvati korak sa suvremenim događajima na europskoj likovnoj sceni. No, ti pokušaji nisu bili blagonaklono dočekani od tadašnje kritike. Povodom grafičke izložbe šestorice umjetnika (Augustinčić, Grdan, Pečnik, Mujadžić, Postružnik, Tabaković) u Salonu Ulrich u Zagrebu 1926. godine, Miroslav Krleža osudio je, po njegovom mišljenju, povođenje za tuđim uzorima i nekritičko preuzimanje stranih stilova, označivši to kao *perifernu zaostalost i refleksivno zbivanje bez samonikle kreativnosti*. Za Augustinčića konkretno, ističe kako je vidljivo da je

Meštrovićev đak i kako »...ide stopama Meštrovica iz posljednje fresko faze.«¹⁹ Ta je izložba bila prva i jedina na kojoj je Augustinčić nastupio isključivo kao crtač. Izložio je dvanaest crteža ugljenom, krejonom, tušem i litografskom kredom, nastalih od 1923. do 1925. godine. Nije poznato o kojim se

točno djelima radi, no, drugi članak objavljen povodom te izložbe hvali Augustinčićeve crteže, a tri ih posebno ističe: »G. Antun Augustinčić, vajar – to je paradoks ove izložbe – nije izložio ni jednu skulpturu, nego tek dvanaest crteža za skulpturu. Crteži su mu dosta uspjeli, a naročito se odlikuje lik jednog svećenika (krejon) s nešto grotesknim djelova-

¹⁹ Krleža, Miroslav: *Grafička izložba*. Obzor, god. LXVII, br. 69, Zagreb, 11. 3. 1926., str. 23–24.

njem. Dobra je i žena s vrčem (kreda) i grupa žena (krejon i grafit) koje razgovaraju ili pažljivo slušaju.²⁰

Dok su *lik jednog svećenika i žena s vrčem* ostali nepoznanicama, spomenuta *grupa žena*, bez sumnje je *Grupa figura* iz 1925. (krejon, olovka, sign. d.: Augustinčić / 925.), reproducirana u tadašnjem tisku²¹. Taj crtež je upravo karakterističan za to razdoblje, pa preko njega možemo naslutiti tadašnje Augustinčićeve afinitete i zaključiti kako je Pariz utjecao na mladog kipara. Utjecaj velike Međunarodne izložbe dekorativne umjetnosti i, posljedično, stilizacija *art-decoa*, ostavili su vidljivi trag; također su nesumnjivo prisutni i objeci novih pravaca (kubizma, apstrakcije, nadrealizma...) koji se afirmiraju u Parizu. Na Augustinčićev rad osobito je zamjetan utjecaj izvršio Picasso; to je vidljivo koliko na crtežima, toliko i na skulpturama, od kojih je *Harlekin* iz 1927. godine paradigmatičan primjer. Na spomenutom crtežu grupe figura, stilizacija detalja (oblost i krutost ekstremiteta i draperije, valoviti pramenovi kose, filigranski izduženi prsti), a posebice odustajanje od narativnosti ili »sadržaja« kao prevladavajućeg elementa, svjedoče o Augustinčićevom priklanjanju suvremenim europskim strujanjima.

Sve navedene karakteristike vidljive su i u jedinom sačuvanom crtežu iz tog vremena, *Ženskom aktu* (kat. br. 27), crtežu ugljenom iz 1927. godine, koji se čuva u Galeriji umjetnina u Splitu. Bio je izložen na jedinoj Augustinčićevoj izložbi u Splitu, 1927. godine u Salonu Galić,

²⁰ Sig Mapi: *Grafička izložba najmladih*. Riječ, br. 59, Zagreb, 1926., str. 3.

²¹ »Naša epoha«, Zagreb, 1926., br. 2., str. 4. Sudbina crteža je nepoznata.

a jedan je od rijetkih sačuvanih radova s te izložbe.²² Čvrsto komponirani ženski lik s velom, koji sjedi na kubusnoj sjedalici s visokim naslonom, bez ikakvih je individualnih karakteristika ili primjesa erotike i predstavlja više kiparsku studiju sjedećeg tijela nego nečiji akt od krvi i mesa. Detalji fizionomije i muskulature su izostavljeni, a cijeli je crtež usredotočen na konstrukciju glatkih i oblih volumena na figuri.

I u kasnijoj fazi, Augustinčić vodi liniju sigurno i u neprekinutom kontinuitetu, a obris ocrtava bez krzmania, no ono što se mijenja jest tematika; socijalna angažiranost postaje glavni pokretač njegovih crteža. Augustinčić je, zbog vlastitog djetinjstva bio osjetljiv na temu siromaštva i suosjećao je sa žrtvama teške ekonomске krize tog vremena, pa su prosjaci, skitnice i ljudi bez imena i budućnosti, motivi koji ga sve više zaokupljaju. Na izložbi u Lavovu 1927. godine, uz dvije glave, izlaže i skicu olovkom koja je u katalogu navedena kao *Przyjacielki*. To bi vrlo lako mogli biti *Prosjaci* reproducirani nekoliko godina kasnije u ovdasnjem tisku.²³ Taj crtež odražava promjene u likovnosti koje su bile posljedica socijalne senzibilizacije: to nije kiparska skica, već isječak stvarnosti i humano utemeljen crtež – komentar. Naglasak na komentaru stvarnosti pojačava se od 1929. godine, kada Augustinčić postaje član likovne grupe »Zemlja« i kada osjeća potrebu svoj umjetnički talent staviti u službu društveno korigirajuće ideje. Svoj stav o socijalnim nepravdama iskazao je i karikaturalnim prikazom njihovih uzročnika koje je izložio 1932. godine na četvrtoj izložbi grupe »Zemlja« u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. Tom prilikom izložio je tri crteža *Iz povorke*; Ive Šimat Banov opisuje ih kao crteže u kojima Augustinčić »... potvrđuje svoje skulptorsko tretiranje forme, težnju za jednostavnim sumarnim oblicima i u blizini socijalnopolitičkog pamfleta i kritičke izobličene ljudskosti, imbecilnosti vlasti i političke moći, ostajući u

²² O toj izložbi opširno i utemeljeno piše Milan Ivanišević, navodeći da je Augustinčić sliku darovao vlasniku Salona, Ivanu Galiću, kao uspomenu na izložbu (*Antun Augustinčić u Splitu 1927. godine*. Analji Galerije Antuna Augustinčića, br. 9–10., Klanjec, 1989.–90., str. 8–23.).

²³ J.D.V. (Josip Draganić): *Naši umjetnici / Antun Augustinčić*. Mladost, Zagreb, god. XIII., br. 1, 1934–1935., str. 9–12. Sudbina crteža je nepoznata.

tom blizak Postružnikovoj i Tabakovićevoj društvenoj kritici i idejnoj jasnosti.²⁴ Jedan od crteža *Iz povorke* reproduciran je u katalogu izložbe²⁵, pa je vidljivo koliko prijezira i sarkazma Augustinčić pokazuje prema obnašateljima tadašnje vlasti. Dva uniformirana lika naglašene debljine stupaju svaki sa svojim rekvizitom (sabljom i zastavom) u rukama, a njihova groteskna lica zrače tupošću koliko i surovošću. Takav kritički odnos spram društvenog konteksta, Augustinčić je na toj izložbi ograničio na crtež; njegove izložene skulpture imaju sasvim drukčiji karakter, koji nimalo ne korespondira sa svijetom izvan umjetnosti, do te mjere da je proglašen larplartistom.²⁶ No, Augustinčić će svoj društveni angažman kao kipar iskazati vrlo brzo.

Crteži iz 1932. godine ujedno su i zadnji crteži koje je Augustinčić izlagao; na svim kasnijim izložbama izlaže isključivo skulpture. Posve je sigurno kako Augustinčić i dalje crtežom priprema skulpturu, no ti nam radovi nisu poznati. Mnogo su rjeđi (pa stoga i dragocjeniji) primjeri bavljenja crtežom zbog njega samog. Da se crtežom nastavio baviti i na taj način, dokazuje dosad neizlagani pastel iz 1938. godine, koji se nalazi u privatnom vlasništvu. *Glava djevojke* (kat. br. 28) svjedoči o crtačkom intermezzu unutar burne Augustinčićeve kiparske aktivnosti u tom razdoblju. Kao da je Augustinčić trebao predah i odmak od rada na brojnim portretima, spomeničkim poprsjima i konjaničkim figurama (*Poprsje Stjepana Radića za Mačę, Spomenik kralju Petru I. i Aleksandru I. za Skopje, Spomenik šleskom ustanku i maršalu Pilsudskom za Katowice, Rudar u Ženevi...*). Vrlo suptilno crtan poluprofil djevojke, melodioznog, sfumatiranog i paučinastog poteza, upravo je suprotnost

²⁴ Šimat Banov, Ive: *Novi prilozi o Augustinčiću. Monumentalna faza – grupa »Zemlja«*. Anal Galerije Antuna Augustinčića, br. 3, Klanjec, 1983., str. 3.

²⁵ Za ovu prigodu iz kataloga izložbe skenirala ga je Andreja Derhazarijan u Arhivu za likovne umjetnosti HAZU, na čemu joj najsrdičnije zahvaljujem. Sudbina crteža je nepoznata.

²⁶ »Augustinčić i Radauš su larplartisti u svojim skulpturama koje su kao nekim čudom zabludile na izložbu.« (H. Ć.: IV. izložba »Zemlje«. Obzor, Zagreb, br. 355, 21. 12. 1932., str. 2–3.)

njegovim kiparskim ostvarenjima; *Glava djevojke* je vjerojatno najnježniji rad Antuna Augustinčića.

Od crteža koji su prethodili skulpturalnom radu, Galerija Antuna Augustinčića posjeduje dvije skice nastale tijekom razrade spomenika. Riječ je o crtežima *Spomenik u Dachauu* (kat. br. 29) iz 1959. te *Spomenik žrtvama NOR-a u Sisku* (kat. br. 30) iz 1963. godine. Skica za *Spomenik u Dachauu*, neposredan je zapis ideje, spontanog i energičnog poteza, spoj ekspresivnog likovnog jezika i simboličkog prikaza. Okomica je raspoređena na papiru, ali nema naznake okolnog prostora ili ambijenta budućeg spomenika. Kako se nije pristupilo pregovorima oko realizacije spomenika, ostala je samo ideja dokumentirana ovim crtežom. Crtež spomenika u Sisku, razrađeniji je, pažljivije komponiran i koloriran. Usredotočen je na detalje, raspored masa i položaj spomenika u prostoru, pa se čini da je to već završna verzija. Vidi se kako je Augustinčić vrlo ambiciozno zamislio sisački spomenik, s povorkama konjanika i razvijenim plohama arhitekture nalik zastavama. Ostvareni spomenik, usprkos veličajnosti, ipak je skromniji od zamišljenog i ovjekovježenog u crtežu.

Pet Augustinčićevih crteža (kat. br. 31–35), koje je Galerija otkupila iz privatnog vlasništva, nisu rađeni s namjerom da budu izlagani; te usputne crtarije nastale su kao struja svijesti, u bloku bilježnice tijekom jednog zamornog sastanka.²⁷ To su na brzinu rađeni krokiji, neposredne likovne bilješke o sudionicima skupa, apstraktna arabeska, autoportret... Takvi, oni su važno svjedočanstvo i potvrda Augustinčićevih riječi kako »pravi umjetnik i kad ne radi – radi«.

Davorin Vujičić

²⁷ Hinko Živković, od kojega je Galerija otkupila crteže, naveo je podatak da su nastali tijekom jednog sastanka članova HAZU u zagrebačkoj Modernoj galeriji 1960-ih godina.

1. *Portret Zlate Broz*, 1917., plaketa, bronca, 275 × 215 mm, sign: A. Augustinčić 1917, (Emina Kurtagić, Zagreb)

2. *Portret Katarine Augustinčić*, oko 1926., plaketa, gips, 260 × 215 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

3. *Portret Gejze Novaka*, 1920., plaketa, gips, 290 × 198 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA – 332)

4. 50. obljetnica hrvatskog planinarstva, 1924., značka, mesing, 34 × 20 mm, natpis: H.P.D. 1874. – 1924. (Samoborski muzej, Samobor)

5. Portret Rose Augustinčić, oko 1926., plaketa, bronca, 170 × 125 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

6. Portret Nade Augustinčić, oko 1926., plaketa, bronca, 170 × 125 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

7. Spomenik u Nišu, 1937., plaketa, lijevana bronca, 72 × 63 mm, natpis: 1877 НИШ 1937 (Moderna galerija, Zagreb, MG 2892 / 431)

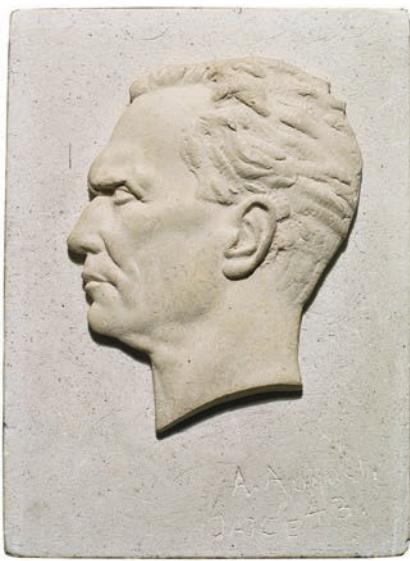
8. Benko Horvat, 1938., dvostrana medalja, kovana bronca, \varnothing 52 mm (Moderna galerija, Zagreb, MG 2892/431)

Avers: portret Benka Horvata u profilu, iza glave u polju lijevo sign: A.A, u obrubu traka s natpisom BENEDICTO HORVAT SOC. NVMMISMAT ZAGR. PRAESIDI (Benko Horvat, predsjednik Hrvatskog numizmatičkog društva)

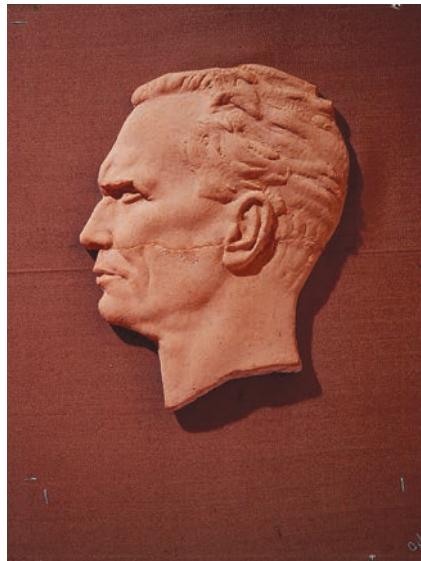
Revers: prikaz tetradrahme grada Damastiona s glavom boga Apolona, u obrubu traka s natpisom IN MEMORIAM LXV ANN. VITAE CVM VOTIS FAVSTIS AMICI D.D.D.A.D./MCMXXXVIII (U spomen 65 god. života od vaših vjernih prijatelja)

8. a. Benko Horvat, 1938., dvostrana medalja, kovano srebro, \varnothing 50 mm – avers i revers (MG, Zagreb 2892/433)

9. Maršal Tito I, Jajce, 1943., reljef, gips, 93 × 74 mm, na gipsanoj ploči 142 × 106 × 8 mm, sign. na ploči d.: A. Augusti / JAJCE 43. (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM – MRNH – S – 64)

9. a. Maršal Tito II, Jajce, 1943. / Italija, 1944., reljef, 1. gipsani odljev, na drvenoj podlozi presvućenoj svilom (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM – MRNH – C – 41)

9.b. Maršal Tito III, Jajce, 1943. / Zagreb, 1964., reljef, 2. gipsani odljev na okrugloj gipsanoj podlozi Ø 123 mm (prilagodio Grga Antunac 1964.) sign. na podlozi d.: AA / 1943 / JAJCE (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM – MRNH – S – 65)

9. c. Maršal Tito IV, Jajce, 1943. / Zagreb, 1964., reljef, srebro na oniksnu (prilagodio Grga Antunac 1964.), 75 × 90 × 5 mm, podloga 175 × 135 mm (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM – MRNH – C – 136)

10. *Partizanska spomenica 1941.*, 1. oblik, 1944. – 1945., kovani tombak, pozlata, emajl, 39 × 37 mm (idejna skica – Đorđe Andrejević Kun; gipsani model – Antun Augustinčić) (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM/ PMH 1214)

10.a. *Partizanska spomenica 1941.* 2. oblik, 1945. – 1991., kovano srebro, pozlata, 46 × 48 mm (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / PMH 25735)

11. *Orden za hrabrost*, 1. oblik, 1944. – 1945., kovani tombak, pozlata, 44 × 40 mm (idejna skica – Đorđe Andrejević Kun; gipsani model – Antun Augustinčić) (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / MRNH 674)

12. *Medalja za hrabrost*, 1. oblik, 1944. – 1991., kovani tombak, pozlata, Ø 37 mm, avers i revers (idejna skica – Đorđe Andrejević Kun; gipsani model – Antun Augustinčić) (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM/ PMH 25759)

13. *Orden partizanske zvijezde s puškama*, 1944. – 1973., kovano srebro, emajl, 38 × 40 mm (idejna skica – Đorđe Andrejević Kun; gipsani model – Antun Augustinčić) (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / PMH 25748)

14. *Orden narodnog oslobođenja*, 3. oblik, 1944. – 1991., kovano srebro, 50×46 mm (idejna skica – Đorđe Andrejević Kun; gipsani model – Antun Augustinčić) (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / PMH 25731)

15. *Prvi kongres J.N.O.F.J.*, 1945., značka, kovani metal, 32×23 mm (Narodni muzej Beograd, Inv.: M.c. 537)

16. *Orden rada 3. stupnja*, 2. oblik, 1945. – 1991., kovano srebro, $\varnothing 44$ mm (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / MRNH 1128)

16.a. *Orden rada sa crvenom zastavom*, 1961. – 1991., kovana bronca, pozlata, 49×44 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-85)

17. *Medalja rada*, 1945-1991., kovani tombak, pozlata, $\varnothing 37$ mm (Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, HPM / PMH 457)

18. *Maršalski znak*, 1945., reljef, gips, Ø 800 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-43)

18.a. *Maršalski znak*, 1945., bronca, na drvenoj podlozi, redukcija Ø190 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-364)

19. *Maršal Tito*, 1968., plaketa, model za dukat, gips, Ø 300 mm, drvena podloga, 410 × 405 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-122)

20. 8. svibnja / Dan oslobođenja Zagreba / 1945-1970., 1970., dvostrana medalja, bronca, Ø 60 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-365)

Avers: Borac sa zastavom, u obrubu natpis 8. SVIBNJA / DAN OSLOBOĐENJA ZAGREBA / 1945-1970.

Revers: Figura sa stiliziranim munjama, u obrubu natpis SOCIJALIZAM GRADIMO ZA ČOVJEKA

21. *Borac sa zastavom*, 1970?, model za avers medalje, gips, glina, Ø 300 mm, slova natpisa rekonstruirao Stjepan Divković, 2007. (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-100)

22. *Figura sa stiliziranim munjama*, 1970?, model za revers medalje, gips, glina, Ø 300 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

23. *Plaketa za Nikolu Teslu*, 1970?, glina na ovalnoj gipsanoj podlozi, 300 × 270 mm, djelomičnu rekonstrukciju izveo Stjepan Divković, 2007. (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-99)

24. *Dama koja čita*, 1915., olovka na papiru, natpis na poledini: Antun Augustinčić 1915 god, 130 × 90 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

25. *Krištof u podrumu*, 1918., ulje na platnu, sign. na poledini: A. Augustinčić 1918, 340 × 235 mm (Katarina Milčić, Klanjec)

26. *Muški akt*, 1922., ugljen na papiru, sign. d.d.: Augustinčić / 922, 378 × 124 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-366)

27. Ženski akt, 1927., ugljen na papiru, sign. d.d.: Augustinčić 927, 295 × 210 mm (Galerija umjetnina, Split)

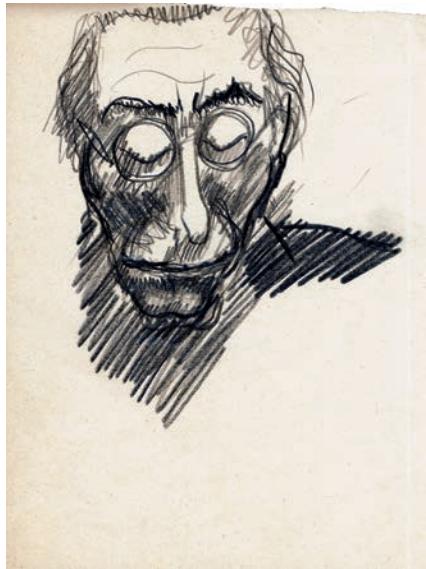
28. Glava djevojke, 1938., pastel na papiru, sign. d. d.: Augustinčić 1938., 330 × 250 mm (Damir Ujević, Zagreb)

29. Spomenik u Dachauu, 1959., ugljen na papiru, sign. s. d.: Augustinčić, 410 × 300 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-280)

30. Spomenik žrtvama NOR-a u Sisku, 1963., kemijska olovka i flomaster na papiru, sign. s. d.: Augustinčić, 310 × 410 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-281)

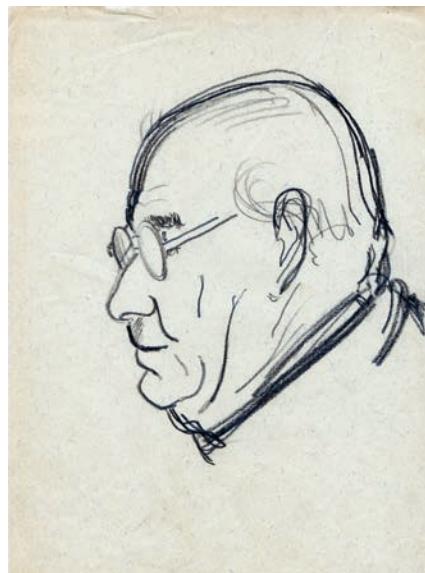
31. *Portret muškarca (Autoportret ?)*, 1960-ih, olovka na papiru, 190 × 143 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-345)

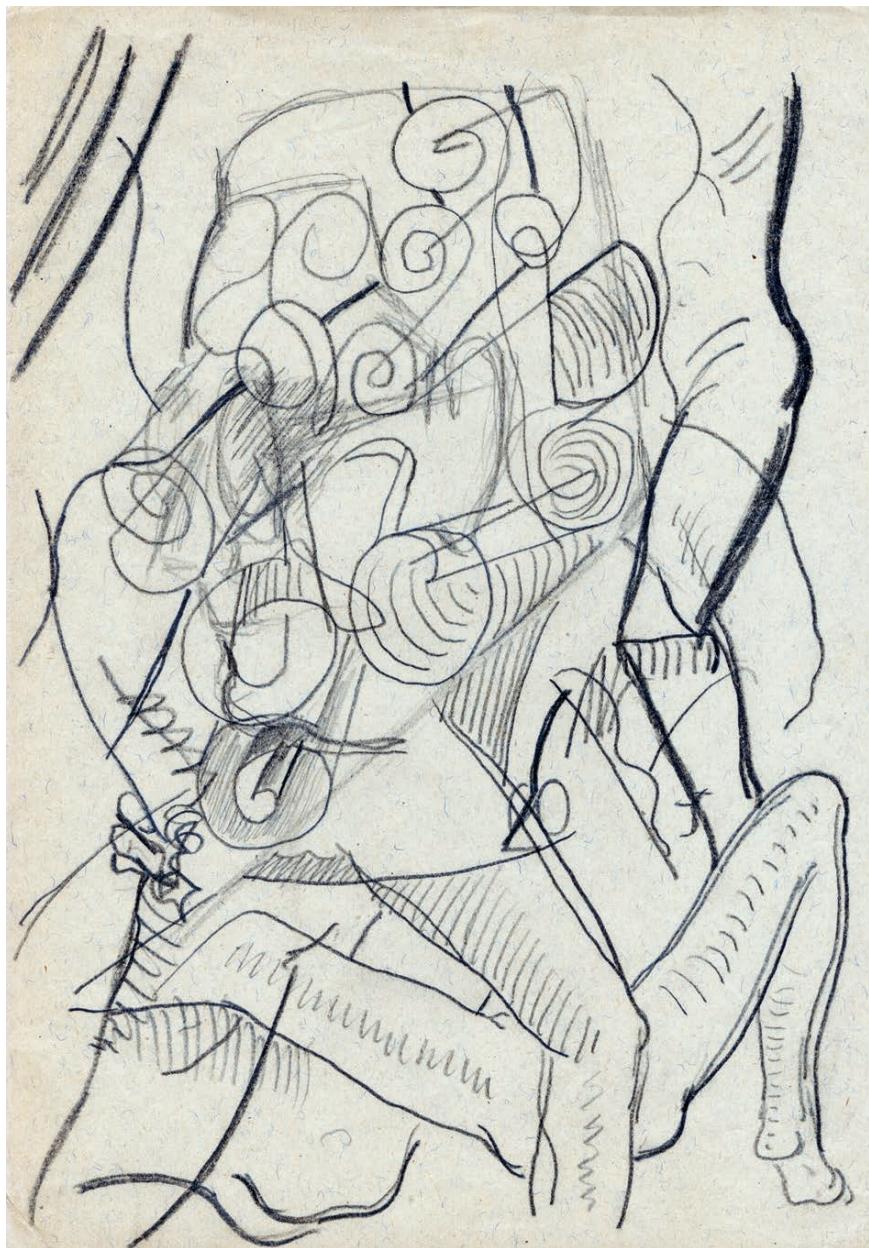
32. *Portret muškarca sa rukom na licu*, 1960-ih, olovka na papiru, sign. d.d.: Augustinčić, 190 × 143 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-346)

33 *Portret muškarca sa kravatom*, 1960-ih, olovka na papiru, 192 × 143 mm (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-347)

34. *Profil pročelavog muškarca s naočalama*, 1960-ih, olovka na papiru, 295 × 210 mm, na istom arkusu s brojem 35 (Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-348)

35. *Apstraktni crtež*, 1960-ih, olovka na papiru, 295 × 210 mm, na istom arku s brojem 34
(Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, GA-348)

Izvori i literatura

- Arhiv Galerije Antuna Augustinčića, Klanjec
Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Zagreb
Krajač, Dr. Ivan: *Razvitak hrvatskoga planinarskog društva*. Hrvatski planinar, jubilarni svezak, god. XX., br. 8, 9, 10, Zagreb, 1924.
- Krleža, Miroslav: *Grafička izložba*. Obzor, god. LXVII, br. 69, Zagreb, 11. 3. 1926., str. 23–24.
- Sig Mapi: *Grafička izložba najmlađih*. Riječ, br. 59, Zagreb, 1926., str. 3.
- Rac, S(tanko): *Naša šesta umjetnička generacija*. »Naša epoha«, Zagreb, 1926., god. I., br. 2, str. 41, 47.
- H. Ć.: *IV. izložba »Zemlje«*. Obzor, Zagreb, br. 355, od 21. 12. 1932., str. 2–3.
- J.D.V. (Josip Draganić): *Naši umjetnici / Antun Augustinčić*. Mladost, Zagreb, god. XIII., br. 1, 1934.–1935., str. 9–12.
- M. K.: *Spomen-plaketa Benku Horvatu / Rad kipara Augustinčića*. Novosti, Zagreb, 27. 12. 1938., str. 6.
- Ie. (Ivan Esh): *Dvije nove medalje u čast naših numizmatičara*. Jutarnji list, Zagreb, br. 10115, 1940., str. 21.
- Batušić, Slavko: *Susreti s Tončekom*. Književne novine, Beograd, god. III., br. 18, 1. 5. 1950. str. 3–4.
- Todorović, Nada: *Jugoslovenske i inostrane medalje*. Narodni muzej Beograd, Beograd, 1964., str. 34, 122, 145.
- Zlamalik, Vinko: *Medalja u Hrvatskoj* (katalog izložbe, 8. 12. 1964.–10. 1. 1965., Zagreb)
- Martinović, Đorđe: *Za maršalski znak milion dolara*. Svet, Beograd, 22. 1. 1967.
- Josip Škunca: *Prvi naš dukat*. Vjesnik, Zagreb, 28. 9. 1968.
- Poljak, dr. Željko; Blašković, Vladimir: *Povijest hrvatskoga planinarstva*, Planinarski savez Hrvatske, Zagreb, 1974.
- (N.N.): *Jubilarni zlatnik*. Oslobođenje, Sarajevo, 7. 5. 1975.
- Lalić, V.: *Kako je stvoren grb Jugoslavije*. Sremske novine, Sremska Mitrovica, 24. 11. 1978.
- Zlamalik, Vinko: *Memorijal Ive Kerdića*. Osijek – Zagreb, 1980.
- Šimat Banov, Ive: *Novi prilozi o Augustinčiću. Monumentalna faza – grupa »Zemlja«*. Anal Galerije Antuna Augustinčića, br. 3, Klanjec, 1983., str. 3–20.
- Šimat Banov, Ive: *Antun Augustinčić – Sitna plastika* (katalog izložbe). Salon Galerije Antuna Augustinčića, Klanjec, 1983.
- Ivanuša, Dolores: *Augustinčićev ratni Tito u Muzeju revolucije*. Anal Galerije Antuna Augustinčića, god. VI., br. 6, Klanjec, 1986., str. 3–14.
- Ivanišević, Milan: *Antun Augustinčić u Splitu 1927. godine*. Anal Galerije Antuna Augustinčića, br. 9–10, Klanjec, 1989.–90., str. 8–23.
- Pintarić, Snježana: *Augustinčićevi rani radovi*. Anal Galerije Antuna Augustinčića, br. 9–10, Klanjec, 1989.–90., str. 38–61.
- Marković, Slavica; Pintarić, Snježana: *Katalog stalnog postava i fundusa*. Galerija Antuna Augustinčića, Klanjec, 1990.
- Pintarić, Snježana: *Antun Augustinčić, Komorna skulptura 1917 – 1932*. Katalog izložbe, Galerija Ulrich, Zagreb 1995.
- Prister, Boris: *Odlkovavanja zbirke dr. Veljka Malinara, III. dio*. Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2000.
- Mažuran Subotić, Vesna: *Medaljistika Antuna Augustinčića*, Anal Galerije Antuna Augustinčića, god. XV. (1995.), br. 15, Klanjec 2001., str. 53–61.
- Pleško, Marijan: *Hrvatsko planinarsko društvo »Cesargrad«, Klanjec*. Hrvatsko zagorje, god. XI., br. 1–2, Krapina, 2005., 139–148.

Antun Augustinčić

Roden je 4. svibnja 1900. u Klanjcu. Od 1918. godine studira kiparstvo na Visokoj školi za umjetnost i obrt u Zagrebu kod Rudolfa Valdeca i Roberta Frangeša Mihanovića, a kada je ona 1922. godine pretvorena u Kraljevsku akademiju za umjetnost i obrt, nastavlja studij kod Ivana Meštrovića. Nakon što je 1924. godine diplomirao, kao stipendist francuske vlade odlaže u Pariz gdje studira na École des Arts Décoratifs i na Académie des Beaux-Arts u klasi J. A. Injalberta. Godine 1925. izlaže u Salonu francuskih umjetnika i 1926. u Salonu nezavisnih. Po povratku u Zagreb, sudjeluje na izložbama grafike: 1926. u Zagrebu te 1927. u Lavovu i Zagrebu. Iste godine samostalno izlaže u Salonu Galić u Splitu, a 1928. godine sudjeluje na posljednjoj izložbi Proljetnog salona. Godine 1929. nalazi se među osnivačima likovne grupe »Zemlja« i biva izabran za njena potpredsjednika. Sa »Zemljom« izlaže 1929., 1931. i 1932. u Zagrebu te 1931. u Parizu, a od nje se rastaje 1933. godine. Njegovi radovi izlažu se u Barceloni 1929., Londonu i Beogradu 1930. godine. Od tridesetih godina intenzivira svoje bavljenje javnim spomenicima, započeto još 1928. godine. Sudjelovao je i često pobjedivao na brojnim javnim natječajima za spomenike širom svijeta. *Spomenik šleskom ustanku i maršalu Pilsudskom* u Katowicama, *Rudar* ispred zgrade Međunarodnog ureda rada u Ženevi, *Spomenik maršalu Titu* u Kumrovcu, *Mir* ispred zgrade UN u New Yorku, *Spomenik žrtvama fašizma* u Addis Abebi, *Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu* u Gornjoj Stubici..., uključuju ga u kolektivnu svijest kao majstora spomeničke plastike. Godine 1944. kao član vojne misije NOV u Moskvi radi na oblikovanju znamenja novostvorene države, te je jedan od autora državnoga grba i brojnih odlikovanja. Uz bavljenje spomeničkom plastikom i medaljama, bio je vrstan majstor intimne skulpture (posebno ženskih i dječjih aktova i torza), te snažnih, psihološki dorečenih i izražajnih portreta. Od 1946. godine djelovao je kao profesor, i kasnije kao rektor Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu. Godine 1949. postao je redovni član JAZU i vodio Majstorsku radionicu za kiparstvo. Svoja je djela 1970. godine darovao rodnom Klanjcu, u kojem je 1976. otvorena Galerija Antuna Augustinčića. Umro je 10. svibnja 1979. u Zagrebu.

